

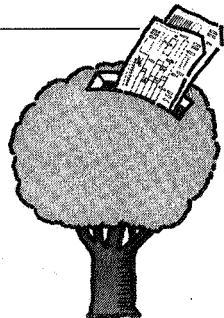
In de periode van 21 t/m 25 november 1977 wordt door het Wereld Natuurfonds een nationale inzamelings-aktie gehouden onder de slogan 'Gééf om de Natuur'. Het doel van deze aktie is: - geld bijeen te brengen voor projekten die te maken hebben met de natuur, met dieren, met mensen; - de gehele bevolking meer bewust te maken van de situatie waarin we mondiaal verkeren.

Ongeveer de helft van de opbrengst van 'Gééf om de Natuur' zal worden gebruikt om in ons eigen land de mooie natuur die er nog is te behouden en de mensen op de schoonheid daarvan te wijzen en op te wekken er in de toekomst beter voor te zorgen. Het overige gedeelte gaat naar het buitenland en naar ten dele Nederlandse kustprojekten, zoals de Waddenzee en de Oosterschelde.

Voor het projektenpakket Nederland werd overleg gevoerd met landelijke natuurbeschermingsorganisaties. De projekten zijn gerangschikt in vijf groepen te weten: - onderzoek - aankoop en beheer - bescherming van diersoorten - edukatie en voorlichting - aktiefonds. Projekten die vooral van belang zijn voor de drie noordelijke provincies zijn:

Naam: *Drauwenerzand*. Projektindiener: Het Drentse Landschap. Benodigd bedrag: f 500.000,-. Korte omschrijving: Dit voormalige stuifzandgebied van 215 ha is nu een prachtig gevarieerd landschap, voor welks onderhoud gelden benodigd zijn.

Naam: *Waddengebied van Nederland, de Duitse Bondsrepubliek en Denemarken*. Projektindiener: Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Postbus 90, Harlingen; IUCN/WWF, Morges, Zwitserland. Benodigd bedrag: f 3.500.000,-. Korte omschrijving: Een zeer belangrijk en bedreigd getijdenekosysteem, dat ter wille van de vegetatie, de fauna én de mens zo gaaf mogelijk moet worden behouden en op verantwoorde wijze moet worden beheerd ('Wees Wijs met de Waddenzee').



## Gééf om de Natuur

Naam: *Exkursieboot*. Projektindiener: 'It Fryske Gea'. Benodigd bedrag: f 225.000,-. Korte omschrijving: Sommige natuurgebieden kunnen alleen te water worden bezocht. Voor bezichtiging, studie en bewaking van natuurreservaten in Friesland is een boot dringend nodig.

Naam: *Bescherming van de gewone zeehond in Noordwest-Europa*. Projektindiener: Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, postbus 90, Harlingen; IUCN/WWF. Benodigd bedrag: f 380.000,-. Korte omschrijving: Het is bekend dat, vooral in de kustwateren van Nederland, de gewone zeehond (*Phoca vitulina*) sterk in aantal achteruitgaat, door verstering en door vergiftiging van water een prooidieren met kwik- en organochloor-verbindingen. Het is zeer urgent dat maatregelen worden genomen om een en ander tegen te gaan. Opvang en rehabilitatie van zieke en gewonde, meestal jonge dieren is, omdat het gaat om een niet gering percentage van de populatie, een welkome bijdrage tot het behoud van de soort.

De structuur van de aktie is zodanig dat in de zomermaanden het bewustwordingsproces voor natuurbehoud en milieubescherming wordt gestimuleerd. Tijdens deze periode worden mensen gevraagd zitting te nemen in plaatselijke aktiecomitees. Taak van deze aktiecomitees is het werven van vrijwilligers die nodig zijn voor het 'huis-aan-huis' bezoek in de aktieweek en het organiseren van alles wat daarbij komt kijken. Dit alles moet uitmonden in een 'in beweging' komen van de gehele Nederlandse bevolking.

Het aktiebureau is gevestigd in Heerhugowaard, postbus 210, tel. 02207-18277. Wie mee wil doen, is van harte welkom! ■

### Artikel 19

Voor velen die actief zijn in milieugroepen of andere zogenaamde buitenparlementaire groepen roept de kreet 'artikel 19' een beeld op van een soort magische truc van het bestuur, waarmee alle wettelijke procedures die er bestaan om de burger inspraak te geven en om onze omgeving te beschermen kunnen worden omzeild.

Wat betekent nu in werkelijkheid de toepassing van artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening?

Toen de Wet op de Ruimtelijke Ordening gemaakt werd, was het de bedoeling dat binnen ongeveer tien jaar ons hele land bedekt zou zijn met plannen en dat dan iedereen zou weten wat hij wel en wat hij niet mocht doen met en op een stuk grond. Het tot stand komen en het veranderen van die plannen - vooral de bestemmingsplannen - is omgeven door een uitgebreide inspraak- en beroepsprocedure voor de burger om iedereen zoveel mogelijk de garantie te geven dat zijn belangen gehoord worden. Het maken en herzien van plannen kost echter zeer veel tijd. De praktijk heeft ons dat de afgelopen vijftien jaren wel laten zien. Ook de wetgever had dat voorzien en had daarom de mogelijkheid in de wet ingebouwd dat in sommige gevallen vooruitgelopen kon worden op herzieningen. Een op zichzelf juiste gedachte; het is immers maatschappelijk onjuist dat een vrij kleine wijziging in een dorp jaren moet wachten op de herziening van een plan dat nog veel meer andere zaken op het oog heeft.

En daarmee zijn we bij artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening: Burgemeester en wethouders van een gemeente kunnen vrijstelling verlenen van de bepalingen van een bestemmingsplan, als voor de plaats waar die vrijstelling voor bedoeld is een voorbereidingsbesluit geldt of een ontwerp voor herziening van het bestemmingsplan ter inzage is gelegd. Het is dan wel nodig dat Gedeputeerde Staten van de provincie een verklaring van geen bezwaar afgeven tegen het verlenen van

de vrijstelling. Men noemt dit artikel ook wel het 'anticipatieartikel': het geeft de mogelijkheid vooruit te lopen op wijzigingen die in voorbereiding zijn.

De zaak is echter iets ingewikkelder. In de eerste plaats zal bijna altijd ook toepassing gegeven moeten worden aan artikel 50 van de Woningwet of aan artikel 46 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Immers beide artikelen (het eerstgenoemde voor de bouwvergunning en het laatstgenoemde voor de aanlegvergunning) zeggen dat als er een voorbereidingsbesluit geldt of een herziening van het bestemmingsplan ter inzage ligt een aanvraag van een vergunning aangehouden moet worden als er geen grond is om de vergunning te weigeren. Dit zou betekenen dat ondanks artikel 19 niet direct een vergunning verleend kan worden. Om die situatie te doorbreken is daarom ook in beide artikelen geregeld, dat een vergunning wel verleend kan worden, indien de voorgenomen bouw of het voorgenomen werk niet strijdig is met de nieuwe in voorbereiding zijnde plannen. Ook hier wordt een verklaring van geen bezwaar van Gedeputeerde Staten gevraagd.

Dit alles klinkt ingewikkeld - en is in werkelijkheid vaak nog ingewikkelder - waar het op neer komt is dat als er een wijziging van een bestemmingsplan wordt voorbereid de mogelijkheid gegeven is aan Burgemeester en Wethouders om alvast vooruitlopend op de nieuwe plannen vergunningen te verlenen, die afwijken van de oude plannen. Een heel belangrijk punt bij dit alles is dat in de wet geen enkele procedure van inspraak en beroep rond deze anticipatiebepalingen is opgenomen. Terwijl het bestemmingsplan juist tot stand komt met een zeer grote hoeveelheid inspraak, is die officieel bij deze procedure nihil. In de praktijk echter hebben bijna alle Colleges van Gedeputeerde Staten een vrijwillige inspraakprocedure ontwikkeld voor de gevallen waarin zij een Verklaring van geen bezwaar moeten afgeven.

Wat er in de bestuurspraktijk heeft

plaatsgevonden is dat er van deze anticipatieprocedures in toenemende mate gebruik is gemaakt. Omdat er zo weinig inspraak was, omdat er zo weinig procedures aan vast zaten kostte de procedure veel minder tijd en kon er dus veel sneller gebouwd worden. In zeer veel gevallen is het afkondigen van een voorbereidingsbesluit alleen maar gebeurd om de artikel 19 procedure te kunnen gebruiken. Als die dan eenmaal achter de rug was verliep het voorbereidingsbesluit of werd het verlengd, maar van een wijziging van het bestemmingsplan kwam het niet meer. Dit oneigenlijke gebruik heeft dergelijke vormen aangenomen dat er nu wijzigingen van de Wet op de Ruimtelijke Ordening op stapel staan die in deze situatie verbetering moeten brengen. Een tijd lang leek het er op dat de Kroon in haar besluiten het onjuiste gebruik van artikel 19 en de andere genoemde artikelen tegenhield, door te zeggen dat ze alleen maar voor kleine niet principiële wijzigingen gebruikt mochten worden. De laatste tijd echter laat de Kroon weer veel meer toe.

Bovendien is de situatie zo moeilijk omdat er geen beroepsmogelijkheid op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening is. Pas sinds het in werking treden van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen kan een belanghebbende naar de afdeling rechtspraak van de Raad van State gaan. Die afdeling beoordeelt echter alleen maar op juridische gronden, niet op algemene beleidsgronden. Juist bij de toepassing van artikel 19 ed. zijn die algemene beleidsgronden vaak beslissend, zodat ook deze beroepsmogelijkheid niet voldoende is.

Hele stadswijken, hele fabrieks-uitbreidingen, industrieterreinen zijn gebouwd met toepassing van artikel 19 en de andere genoemde artikelen. Situaties waarin de Wet op de Ruimtelijke Ordening - juist met het oog op de vele verschillende belangen die door de burgers behartigd worden - een uitgebreide inspraak- en beroepsproce-

dure van toepassing laat zijn door middel van de herziening van het bestemmingsplan. Als dan door het bestuur de bedoelingen van de wet worden omzeild bij zo grote veranderingen en zo grote aantastingen van ons milieu, dan is er een zeer treurige toestand ontstaan.

Als we dan nog bedenken dat in Groningen door enkele gedeputeerden wel beweerd wordt dat de hele Eemshaven volgezet kan worden met behulp van artikel 19, dan ligt de konklusie voor de hand dat het de hoogste tijd wordt dat er de hand wordt gehouden aan de bepalingen van de Wet op de Ruimtelijke Ordening door het bestuur. En dat de gaten in de wet die dit alles mogelijk maken worden gedicht. ■

## Streekplan Groningen

*Rik Hergreen*

Er begint schot te komen in de voorbereiding van het Streekplan Groningen. Na het vooroverleg, waarbij de Milieufederatie Groningen en de Stichting Natuur en Milieu betrokken waren, kon in april van dit jaar een voorontwerp worden gepubliceerd. Naar aanleiding van de commentaren daarop zal de provincie de komende maanden het definitieve ontwerp opstellen. Het is de bedoeling dat het deze winter ter visie komt en dat Provinciale Staten het definitieve ontwerpplan nog voor de Statenverkiezingen van 1978 (al dan niet) vaststellen. Dan zal er eindelijk een samenhangend geheel van voornemens omtrent het gebruik van de ruimte zijn, waaraan plannen van het rijk, de gemeenten, de waterschappen, partikulieren en niet te vergeten de provincie zelf kunnen worden getoetst - als tenminste het streekplan daarvoor duidelijk genoeg is en als het gewenste beleid ook uitvoerbaar is.

De vier milieu-organisaties die gezamenlijk een commentaar op het voorontwerp hebben opgesteld zijn niet helemaal overtuigd van die duidelijkheid en uitvoerbaarheid. De Milieufederatie Groningen, de Werkgroep Eemsmund, de Stichting Natuur en Milieu en de Waddervereniging vinden het een ernstige tekortkoming dat het plan geen hoofdstuk bevat over het instrumentarium, over de manier waarop men het gestelde doel denkt te bereiken. Het zou daardoor wel eens al te gemakkelijk bij goede voornemens kunnen blijven.

Wat de beleidsvoornemens zelf betreft roept het voorontwerp gemengde gevoelens op. Aan de ene kant is veel aandacht besteed aan natuur en landschap en wordt bijvoorbeeld met betrekking tot de wegeaanleg een zeer terughoudend beleid aangekondigd, maar aan de andere kant wordt hardnekkig vastgehouden aan de plannen tot grootscheepse aantasting van het waddengebied door de vestiging

van een groot petrochemisch complex aan de Eemshaven. Deze principiële onevenwichtigheid komt ook tot uiting in de formulering van de voornaamste doelstellingen. Men streeft naar 'het behoud en de ontwikkeling van de levensvoorwaarden op lange termijn'. Maar aan dat streven is uitdrukkelijk gelijkwaardig de doelstelling 'het wegwerken van achterstanden'.

Van milieuzijde is er steeds voor gepleit om de doelstelling 'het wegwerken van achterstanden' te beschouwen als een onderdeel, een uitwerking van de eerstgenoemde doelstelling. Dan is namelijk duidelijk dat het wegwerken van achterstanden niet ten koste mag gaan van de 'levensvoorwaarden op lange termijn' en dus, zoals nu met het Eemshavenbeleid duidelijk het geval is, nieuwe, andersoortige achterstanden oproept.

## Onderhoudsovereenkomsten landschapselementen in Drente

*Jan van Dalen*

Voor het beheer van landschappen van grote waarde en voor het onderhoud van waardevolle elementen daarin kunnen boeren vergoedingen krijgen. Minister Van der Stee (Landbouw en Visserij) heeft daartoe een ontwerp-beschikking Beheersovereenkomsten vastgesteld en staatssecretaris Meijer (CRM) een ontwerpbeschikking Onderhoudsovereenkomsten.

In de Relatienota wordt gesproken over twee typen van beheersovereenkomsten, te weten de 'onderhoudsovereenkomsten' en de overeenkomsten die in een 'beheerdersinkomen' voorziet. Voor dit laatste type zijn overeenkomst richtlijnen ontwikkeld. Daarnaast is er een ontwerp-beschikking onderhoudsovereenkomsten landschapselementen. Dit zijn overeenkomsten naar burgerlijk recht, waarbij een gebruiksgerechtigde van gronden zich jegens de Staat verplicht tot het onderhoud en tegen een geldelijke vergoeding instandhouden van land-

schapselementen. Landschapselementen die in beginsel voor onderhoudsovereenkomsten als bedoeld in de beschikking in aanmerking komen, zijn diverse typen van elementen, als houtwallen, knotbomen, bosjes, heiderestanten en dergelijke. De toepassing wordt beperkt tot landschapselementen van groot belang. Dit zijn door of namens de minister van CRM als zodanig aangegeven elementen van grote natuurwetenschappelijke, landschappelijke of cultuurhistorische betekenis.

In Drente betreft dat gebieden in Zuidwest-Drente, de Mars- en Westersroom in Zuidoost-Drente en alle artikel 13 kavels in ruilverkavelingsgebieden. Indien deze gebieden de oppervlakte van 1 ha overschrijden, komen ze in aanmerking voor een bijdrage op grond van de Beschikking Natuurbijdragen en vallen dan buiten de eerder genoemde beschikking. Door of namens de minister wordt bepaald of een landschapselement op grond van één of meer genoemde kwaliteiten van grote betekenis is.

De vergoedingen worden jaarliks uitbetaald, waarbij wordt uitgegaan van een honorering van werkzaamheden volgens de cao landarbeiders, van materiaalkosten en tevens een tegemoetkoming in de vaste lasten wordt gegeven. CRM legt er de nadruk op dat onderhoudsvergoedingen niet van toepassing zijn op de schade die zou voortvloeien uit een beperkte bedrijfsvoering ten behoeve van natuur en milieu. Daarvoor dient de beheersovereenkomst. De onderhoudsvergoedingen worden verstrekt aan boeren in beheersgebieden, in potentiële landschapsparken, in ruilverkavelingsgebieden en bij beschermde dorpsgezichten.

Ten aanzien van de eerder genoemde beheersovereenkomsten komt er wat Z.W. Drente betreft schot in de zaak. De eerste proefberekeningen voor de beheersregelingen worden in maart 1977 afgerond. Daarna zal nog overleg met de ministeries van Landbouw en Visserij en van CRM gepleegd moeten worden.

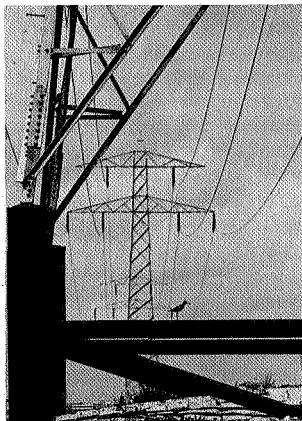
## Een nieuwe hoogspanningsleiding

Thom Dieles

Op 21 april jl. heeft de Minister van Economische Zaken toestemming gegeven voor de aanleg van een ongeveer 30 km lange bovengrondse hoogspanningsleiding van 110 kilovolt in het zuidoosten van Friesland. Het Provinciaal Elektriciteitsbedrijf (PEB) had gevraagd om door de aanleg van een dergelijke leiding tussen het schakelstation van Oudehaske bij Heerenveen en het schakelstation bij Oosterwolde het sluitstuk van een 110 kv-'ringverbinding' tot stand te mogen brengen tussen Leeuwarden-Opperkooten-Drachten-Oosterwolde-Heerenveen-Leeuwarden. Zuidoost Friesland was aldus voorzien van een veiliger stroomvoorziening dan het geval was met doodlopende 'insteeklijnen'. Tevens werd dan de groeiende stroombehoefte van de plaats Gorredijk en haar omgeving voor de komende decennia veiliggesteld.

Als adviesorgaan van de Minister van Economische Zaken inzake planologische aspecten van elektriciteitswerken dient de Commissie Elektriciteitswerken. Zij is samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse ministeries en maatschappelijke belangengroepen waaronder de georganiseerde particuliere natuurbescherming. Ten aanzien van de landschappelijke verbinding zag de commissie zich onder meer geplaatst voor de volgende vragen:

1 Was de behoefte aan de geplande lijn werkelijk groot genoeg om de inbreuk op het landschap te rechtvaardigen? Hoe lang zou in de stroomvoorziening van Gorredijk en omgeving kunnen worden voorzien door verduubeling of verdrievoudiging van de bestaande ondergrondse 10 kv-kabel? Hoe groot was het risico dat Drachten of Oosterwolde tijdelijk zonder stroom zouden komen te zitten door een storing in de bestaande insteeklijn? Zou door het treffen van tijdelijke extra voorzieningen voor Gorredijk niet de situatie kunnen ontstaan dat door



nieuwe technologische vindingen ondergrondse hoogspanningsleidingen na een tiental jaren financieel beter zouden kunnen concurreren met bovengrondse hoogspanningsleidingen?

2 Welke soorten vogels zouden naar verwachting schade ondervinden van de nieuwe lijn? Zouden trekvogelroutes doorkruist worden? In welke verschillende landschapstypen zou de verbinding aangelegd moeten worden? Welke eisen stelden de afzonderlijke landschapstypen aan de inpassing van de lijn in hun landschap?

3 Wat zouden de gevolgen zijn voor landschap en vogels ingeval van een bovengrondse hoogspanningsleiding tussen bijvoorbeeld Wollega en Oosterwolde of tussen Oosterwolde en Zeijerveen (Drente) in plaats van het geplande tracé Oudehaske-Oosterwolde? Wat zouden de gevolgen zijn van kleine verleggingen van het door het PEB voorgestelde tracé?

4 Was aanleg ondergronds financieel haalbaar en te verantwoorden voor de elektriciteitsgebruikers? In hoeverre zouden storingen moeilijker op te sporen en te herstellen zijn? Hoeveel spelingsruimte was er om de benodigde bebouwingvrije strook in het terrein in te

passen? Kwamen misschien slechts gedeelten van het totale tracé voor het ondergronds leggen in aanmerking? Zo ja, welke gedeelten? Zou dit landschappelijk aan te bevelen zijn?

5 Moest bij bovengrondse aanleg gekozen worden voor het landschappelijk meer aantrekkelijk buizenmasttype of voor het openvakwerkmasttype? Moest om ornithologische redenen gekozen worden voor een landschappelijk minder fraaie open-vakwerkmast waarin de draden zoveel mogelijk in één horizontaal vlak hangen of moest om landschappelijke redenen juist gekozen worden voor een uit ornithologisch oogpunt gezien schadelijke buizenmast met de draden in drie of vier lagen boven elkaar waardoor het risico van vogelaanvaringen sterk vergroot zou worden? Was een hoge mast op relatief grote onderlinge afstand, die echter wel van verre zichtbaar zou zijn, aan te bevelen of juist een lagere mast waarvan er meer per km geplaatst zouden moeten worden? Vereiste misschien elk landschapstype zijn eigen mast of zou dit juist een 'slordig' aanzien geven?

Na interne discussie, verzoeken om meer informatie en na een hoorzitting voor de plaatselijke bevolking is uiteindelijk door de commissie aan de minister geadviseerd om de 110 kv-verbinding aan te leggen en wel bovengronds, vrijwel overeenkomstig het oorspronkelijke door het PEB voorgestelde tracé en opgehangen in een buizenmast met drie boven elkaar aangebrachte spreiders. De minister heeft inmiddels een gelijkkuidende beslissing genomen. De door de natuurbescherming sterk bepleite ondergrondse of eventueel gedeeltelijk ondergrondse aanleg heeft het in de méele van belangen niet gehaald. ■